

Sygn. akt II KK 53/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Piotr Hofmański

SSN Jarosław Matras

Protokolant Marta Brylińska

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Bogumiły Drozdowskiej,
w sprawie A. S. D.

skazanego z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 2 października 2013 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 19 września 2012 r.,

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 27 kwietnia 2012 r.,

I. uchyla wyrok Sądu Apelacyjnego w

zaskarżonej części i sprawę w tym zakresie przekazuje temu

Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu

odwoławczym;

II. zarządza zwrot na rzecz A. S. D.

wniesionej przez niego opłaty od kasacji.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2012 r., Sąd Okręgowy w W.:

1. w ramach czynu zarzucanego A. D. w pkt II aktu oskarżenia, uznał go za winnego tego, że w okresie od lipca 2000 r. do listopada 2000 r. w W., działając wspólnie i w porozumieniu z A. C., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, wprowadził w błąd pracowników F. sp. z o.o. co do rzeczywistego obrotu częściami komputerowymi znacznej wartości pomiędzy M. C. sp. z o.o. a C. sp. z o.o. i Agencją Handlową S. oraz zamiaru wykonania umowy factoringu, w ten sposób, że kierując działaniami A. C. nakłonił go do podpisania w dniu 25 lipca 2000 r. umowy factoringu z F. sp. z o.o., po czym A. C. wystawił w dniach 26 i 31 lipca 2000 r. faktury o numerach [...] na kwoty odpowiednio 646.600 zł i 353.394,96 zł sprzedaży części komputerowych dla C. sp. z o.o., na których A. D., jako osoba uprawniona do podpisania w imieniu C. sp. z o.o. poświadczył nieprawdę co do tego, że otrzymał wskazany w nich towar, podczas gdy w rzeczywistości nie doszło do obrotu tym towarem, oraz polecił A. C. wyszukanie osoby, która wyrazi zgodę na potwierdzenie faktu otrzymania towaru, a następnie jego sprzedaż spółce C. sp. z o.o., przy czym nie dojdzie do rzeczywistego obrotu towarem, po czym A. C. w dniu 4 sierpnia 2000 r. wystawił fakturę o numerze [...] na kwotę 286.852,50 zł sprzedaży części komputerowych dla Agencji Handlowej S., na której osoba uprawniona w imieniu tego podmiotu również oświadczyła nieprawdę co do tego, że otrzymała wskazany w niej towar, a następnie wystawiła w dniu 7 sierpnia 2000 r. fakturę VAT na kwotę 288.865,50 zł, na której A. D. potwierdził, że otrzymał towar, podczas gdy w rzeczywistości nie doszło do obrotu tym towarem, o czym A. D. wiedział, w oparciu o które to faktury F. sp. z o.o., w wykonaniu zawartej umowy factoringu, przelał w dniach 31 lipca i 8 sierpnia 2000 r. określony w umowie procent wartości tych faktur, tj. łącznie kwotę 981.560 złotych na rachunek wskazany przez A. C., po czym z konta M. C. sp. z o.o. w dniach 31 lipca, 2, 4 i 8 sierpnia przelane zostały na rachunek C. sp. z o.o. odpowiednio kwoty 300.000 zł, 150.000 zł, 22.000 zł i 190.000 zł,

a następnie A. D. nie uregulował przedmiotowych faktur w określonych terminach, w wyniku czego F. sp. z o.o. poniósł szkodę w wysokości 981.560 zł, tj. czynu z art. 286 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za czyn ten z mocy art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. skazał go, a na podstawie art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 lat pozbawienia wolności;

2. na podstawie art. 46 § 1 k.k. zobowiązał A. D. do częściowego naprawienia szkody wyrządzonej tym przestępstwem poprzez dokonanie w terminie roku od uprawomocnienia się orzeczenia wpłaty kwoty 196.200 zł na rzecz F. sp. z o.o.;
3. uznał oskarżonego za winnego przestępstwa zarzucanego w pkt V aktu oskarżenia i na podstawie art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. wymierzył mu karę 2 lat pozbawienia wolności;
4. na podstawie art. 46 § 1 k.k. zobowiązał oskarżonego do częściowego naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem z pkt III wyroku w terminie roku od uprawomocnienia się orzeczenia;
5. uznał oskarżonego za winnego popełnienia przestępstwa z pkt VI aktu oskarżenia i na podstawie art. 300 § 2 k.k. wymierzył mu karę 8 miesięcy pozbawienia wolności;
6. uniewinnił oskarżonego od popełnienia czynów zarzucanych mu w pkt I i III aktu oskarżenia;
7. na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umorzył postępowanie w odniesieniu do czynu zarzucanego w pkt IV aktu oskarżenia;
8. na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umorzył postępowanie co do czynu z pkt VII aktu oskarżenia;
9. na podstawie art. 85 i art. 86 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę łączną 4 lat pozbawienia wolności;
10. na podstawie art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczył oskarżonemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 28 lutego 2010 r. do dnia 10 lutego 2011 r.

Orzeczenie to zaskarżone zostało apelacjami wywiedzionymi przez prokuratora Prokuratury Rejonowej i obrońcę oskarżonego.

Prokurator zaskarżył wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięć związanych z czynami zarzucenymi w pkt I, III, IV i V (w apelacji nie zawarto zarzutów związanych z rozstrzygnięciami z pkt I i II wyroku – zarzut z pkt II aktu oskarżenia).

Obrońca oskarżonego zaskarżył wyrok w odniesieniu do czynów z pkt II, V i VI aktu oskarżenia w całości, zarzucając:

I. w stosunku do czynu z pkt II aktu oskarżenia (pkt I i II wyroku) – błąd w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę wyroku, mogący mieć wpływ na jego treść, a dotyczący obrotu częściami komputerowymi w ślad za wystawionymi fakturami pomiędzy M. C. sp. z o.o. a C. sp. z o.o. i Agencją Handlową S. S.A., a polegający na tym, że Sąd:

- uznał, że powyższe spółki nie dokonywały obrotu tymi częściami komputerowymi pomiędzy sobą, twierdząc, iż wynika to z zeznań A. C. pomimo faktu, że świadek nie złożył takich zeznań;
- pominął zeznania świadka A. C. co do istnienia części komputerowych w magazynach zajmowanych przez M. C. sp. z o.o. oraz C. sp. z o.o.; co w efekcie doprowadziło do niezasadnego ustalenia, iż do takiego obrotu częściami komputerowymi nie doszło, zaś A. D. miał poświadczyć nieprawdę co do tego, że je otrzymywał, przy czym, prawidłowa i pełna analiza zeznań wskazanego świadka, w powiązaniu z wyjaśnieniami oskarżonego wskazuje, że w rzeczywistości części komputerowe istniały w magazynach firmy M. C. sp. z o.o. w okresie od lipca 2000 r. do dnia 6 grudnia 2000 r., zaś obrót częściami komputerowymi pomiędzy powyższymi spółkami zaistniał, a zatem A. D. nie poświadczał nieprawdy, a co za tym idzie nie wprowadził w błąd pracowników F. sp. z o.o. ;

II. błąd w ustaleniach faktycznych w zakresie rozstrzygnięć związanych z czynami z pkt V i VI aktu oskarżenia.

W konsekwencji powyższych zarzutów skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego, ewentualnie uchylenie wyroku w odniesieniu do rozstrzygnięcia o czynie z pkt VI aktu oskarżenia i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 19 września 2012 r., Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że:

1. uchylił orzeczenie o karze łącznej,
2. uchylił orzeczenie w pkt III (pkt V aktu oskarżenia), pkt IV, pkt V (pkt VI aktu oskarżenia, pkt VI (pkt I i III aktu oskarżenia), pkt VII (pkt IV aktu oskarżenia) i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania,
3. uchylił orzeczenie w pkt II w zakresie ustalenia terminu realizacji obowiązku z art. 46 § 1 k.k.,
4. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony kasacją obrońcy skazanego w części utrzymującej w mocy orzeczenie Sądu pierwszej instancji, a więc w odniesieniu do rozstrzygnięcia zawartego w pkt I wyroku Sądu Okręgowego oraz w zakresie części reformatoryjnej, polegającej na uchyleniu ustalenia terminu realizacji obowiązku związanego z art. 46 § 1 k.k. Skarżący zarzucił wyrokowi:

1. rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k., art. 457 § 3 k.p.k. oraz art. 7 k.p.k., mogące mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, a polegające na braku wskazania w uzasadnieniu wyroku konkretnej, własnej argumentacji, znajdującej oparcie w ujawnionych w sprawie okolicznościach, wyjaśniającej dlaczego uznano za nietrafny zarzut apelacji obrońcy błędu w ustaleniach faktycznych, dotyczącego obrotu częściami komputerowymi w ślad za wystawionymi fakturami pomiędzy M. C. sp. z o.o. a C. sp. z o.o. i Agencją Handlową S. S.A., a polegającego na tym, że Sąd pierwszej instancji uznał, iż powyższe spółki nie dokonywały obrotu tymi częściami komputerowymi między sobą twierdząc, że wynika to z zeznań świadka A. C. pomimo faktu, iż świadek nie złożył takich zeznań, jak również Sąd ten pominął zeznania wymienionego świadka wskazujące na istnienie części komputerowych w magazynach zajmowanych przez M. C. sp. z o.o. i C. sp. z o.o.; przy jednoczesnym ograniczeniu się przez Sąd odwoławczy do ogólnikowych sformułowań co do trafności ustaleń i oceny dowodów dokonanych przez sąd pierwszej instancji;
2. rażące naruszenie przepisu prawa procesowego, tj. art. 434 § 1 k.p.k., które mogło mieć istotny wpływ na treść wyroku, polegające na wydaniu orzeczenia reformatoryjnego (pkt II, ppkt 3 wyroku Sądu Apelacyjnego) w zakresie

rozstrzygnięcia o środku karnym w postaci obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem wymierzonego skazanemu w pkt II wyroku Sądu Okręgowego, poprzez eliminację terminu, w jakim skazany zobowiązany był do naprawienia szkody pokrzywdzonemu, co stanowiło orzeczenie na niekorzyść skazanego, podczas gdy we wskazanym zakresie brak było środka odwoławczego wniesionego na niekorzyść skazanego, a nadto w sytuacji tej brak było podstaw ustawowych do orzekania na niekorzyść skazanego poza granicami zaskarżenia.

Przy tak sformułowanych zarzutach skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Apelacyjnej wniósł o jej oddalenie, jako oczywiście bezzasadnej. W toku rozprawy kasacyjnej prokurator Prokuratury Generalnej wniósł o uwzględnienie kasacji i uchylenie wyroku w zaskarżonej części oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja obrońcy skazanego zasługuje na uwzględnienie, ponieważ oba podniesionej w niej zarzuty okazały się trafne.

Zgodnie z art. 433 § 2 k.p.k. sąd odwoławczy jest obowiązany rozważyć wszystkie wnioski i zarzuty wskazane w środku odwoławczym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Swoista gwarancja realizacji tego obowiązku zawarta została w treści przepisu art. 457 § 3 k.p.k. Wynika z niej, że w uzasadnieniu sądu drugiej instancji należy podać, czym kierował się sąd wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji uznał za zasadne albo niezasadne. Analiza uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego, w kontekście rozstrzygnięcia zawartego w pkt I orzeczenia Sądu Okręgowego, pozwala na stwierdzenie, że Sąd odwoławczy nawet w minimalnym stopniu nie sprostął obowiązkowi wynikającemu z art. 457 § 3 k.p.k., co czyni wątpliwym rzetelne rozpoznanie podniesionego w apelacji zarzutu. Kwestionując wyrok Sądu pierwszej instancji obrońca skazanego, w ramach zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych, przywołał konkretne argumenty związane z treścią zeznań świadka A. C., stanowiących jedną z podstaw poczynionych przez

Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych. Już w samym zarzucie skarżący wskazał, że świadek, wbrew stanowisku Sądu pierwszej instancji, nie zeznał, iż spółki M. C. sp. z o.o., C. sp. z o.o. i Agencja Handlowa S. S.A. nie dokonywały pomiędzy sobą obrotu częściami komputerowymi. Nadto podkreślił, że zeznania świadka wskazują na fakt, iż w magazynach dwóch pierwszych z wymienionych spółek znajdowały się części komputerowe, co także pozostaje w sprzeczności z ustaleniami Sądu i w konsekwencji wyklucza możliwość przyjęcia, że skazany potwierdził nieprawdę co do tego, iż otrzymywał takie części, a co za tym idzie nie wprowadził w błąd pracowników F. sp. z o.o. Motywacyjna część orzeczenia Sądu Apelacyjnego nie pozostaje w żadnej rzeczowej relacji w przywołanymi argumentami. Trudno bowiem za rzetelne i zgodne z prawem odniesienie się do zarzutu apelacji uznać zawarty na stronie 20 uzasadnienia wyroku wywód: „Wbrew zarzutom skarżącego Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej analizy materiału dowodowego odnoszącego się do powyższego zarzutu. Materiał ten uporządkował odtwarzając przebieg podjętych przez oskarżonego przedsięwzięć oraz ustalając krąg osób zaangażowanych weń lub współdziałających z oskarżonym. Ustalenia te obrazują z jednej strony fakt, iż mimo różnych form organizacyjnych to oskarżony kierował wielowątkową, rozbudowaną strukturą. W czasie czynu będącego przedmiotem zarzutu w pkt II aktu oskarżenia (pkt I wyroku) Sąd dokonał prawidłowych ustaleń tak w oparciu o wyjaśnienia oskarżonego A. D. jak współoskarżonego M. C. oraz świadków, a także o dokumenty, które zostały sporządzone w związku z umową factoringu zawartą z firmą F. sp. z o.o.” Gdyby nie wskazanie nazwisk współoskarżonych oraz nazwy pokrzywdzonej spółki, zacytowany fragment mógłby być, z uwagi na swoją abstrakcyjność i uniwersalność, wykorzystywany w wielu sprawach, w których sąd odwoławczy nie uwzględniłby podnoszonego w apelacji zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych.

Opisana sytuacja uzasadnia stwierdzenie, że w toku postępowania odwoławczego doszło do rażącej obrazy kluczowych dla tej fazy postępowania przepisów art. 433 § 2 i 457 § 3 k.p.k., a obraza ta, zważywszy, iż środek odwoławczy w omawianym zakresie nie został w rzeczywistości rozpoznany, mogła mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją orzeczenia.

Jako zasadny jawi się także zarzut obrazy art. 434 § 1 k.p.k. W świetle wynikającego z tego przepisu zakazu reformationis in peius, sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy, a także tylko w granicach zaskarżenia, chyba że ustawa stanowi inaczej. Rozstrzygnięcia znajdujące się w pkt I i II wyroku Sądu pierwszej instancji, związane z zarzutem opisanym w pkt I aktu oskarżenia, nie zostały zaskarżone na niekorzyść skazanego, zatem, zważywszy, iż nie zaistniał wypadek aby ustawa stanowiła inaczej, nie było prawnej możliwości dokonania zmiany wyroku na niekorzyść skazanego. Zmiana taka wszakże nastąpiła w pkt II ppkt 3 zaskarżonego kasacją orzeczenia. Orzekając na podstawie art. 46 § 1 k.k. środek karny w postaci obowiązku częściowego naprawienia szkody poprzez zapłatę przez skazanego kwoty 196.200 zł na rzecz F. sp. z o.o., Sąd Okręgowy rozstrzygnął w pkt II wyroku, że zapłata ma zostać dokonana w terminie roku od uprawomocnienia się wyroku. Niezależnie od trafności poglądu wyrażonego przez Sąd Apelacyjny, że ustawodawca „nie przewidział w tym przedmiocie potrzeby określenia tego terminu”, należy zauważyć, iż reformatoryjne rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego, polegające na uchyleniu orzeczenia Sądu Okręgowego w pkt II w zakresie ustalenia terminu realizacji obowiązku z art. 46 § 1 k.k., zapadło z naruszeniem reguły wyrażonej w art. 434 § 1 zd. pierwsze k.p.k. Zobowiązanie wynikające z rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji ma charakter terminowy i jego wymagalność aktualizuje się z upływem wyznaczonego wyrokiem terminu – art. 455 k.c. W konsekwencji zmiany dokonanej przez Sąd Apelacyjny roszczenie stało się bezterminowym, co oznacza, że jego spełnienie winno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania, a wezwanie takie może nastąpić od razu po uprawomocnieniu się orzeczenia. Niekorzystny dla skazanego charakter zmiany dokonanej przez Sąd Apelacyjny jest więc, w świetle powyższych uwag, oczywisty.

Kierując się powyższym należało uchylić wyrok Sądu Apelacyjnego w zaskarżonym zakresie i przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W ponowionym postępowaniu Sąd odwoławczy będzie zobowiązany do rzetelnego rozpoznania wniesionej apelacji, a także sporządzenia odpowiadającego wymaganiom ustawy uzasadnienia orzeczenia oraz respektowania innych poczynionych wyżej uwag.

